

Bilaga 5 Nedlagda deponier

Remissversion

1 Nedlagda deponier i Vaxholms kommun

Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (2017:2) ska en avfallsplan innehålla uppgifter om nedlagda deponier, dvs deponier som inte längre tillförs avfall eller som inte längre används för detta ändamål. För varje sådan deponi ska en bedömning av risken för olägenheter för människors hälsa eller miljön redovisas. Detta gäller för de deponier där kommunen varit verksamhetägare såväl som för industrideponier. För de deponier där kommunen har varit verksamhetsutövare ska planen även innehålla uppgifter om planerade och vidtagna åtgärder sedan deponin lades ned för att förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön.

Med nedlagd deponi avses en deponi där alla åtgärder för utsläpps begränsning och kontroll efter deponins aktiva fas är avslutad. I den aktiva fasen ingår förutom driftfas även efterbehandlingsfasen. Efterbehandlingsfasen omfattar tiden för aktiva åtgärder för utsläpps begränsning och kontroll efter driftfas och påförd sluttäckning, se vidare 3 d § förordningen (2001:512) om deponering av avfall.

Nedlagda deponier kan också klassas som pågående miljöfarlig verksamhet och omfattas därmed av kap 9 i miljöbalken. Även om deponin är sluttäckt så pågår verksamhet, efterbehandlingsfasen, så länge den påverkar omgivningen genom utläckage av miljöfarliga ämnen. För äldre upplag är bestämmelserna i miljöbalkens 10 kap om förorenad mark mera tillämpliga. Det finns nedlagda deponier som behöver ytterligare efterbehandling och då bedöms de inte som aktiva utan hanteras enligt MIFO-metodik, som ett förorenat område enligt 10 kap i miljöbalken. Det innebär att tillsynsmyndigheten prioriterar arbetet med undersökningar och åtgärder utifrån lokaliseringen eller en översiktlig bedömning av miljörisken i jämförelse med annan förorenad mark.

I Vaxholms stad finns 7 identifierade nedlagda deponier enligt avfallsregister (Länsstyrelsen Stockholms län, 1993). Av dessa anges 4 deponier innehålla hushållsavfall och/eller blandat med slam och industriavfall från verksamheter. Övriga deponier innehåller framförallt blandade schaktmassor och grovsten. För en deponi saknas uppgifter om vad som är deponerat. Flera av deponierna ligger i anslutning till bostäder eller där bostäder och exploatering planeras. Det är därför viktigt att beakta dessa områden i tidiga skeden av den fysiska planeringen.

Nedlagda deponier i Vaxholms stad finns sammanställda i tabell 1. Av tabellen framgår vilken typ av avfall som deponerats enligt länsstyrelsens inventering 1993. Av tabellen framgår även platsnamn, fastighetsbeteckning, verksamhetsutövare, tillsynsansvar, undersökningsstatus och riskklassning samt genomförda och planerade åtgärder i den utsträckning dessa uppgifter finns tillgängliga.

1.1 Metodik för inventering av förorenade områden

För att bedöma och riskklassa förorenade områden används Naturvårdsverkets rapport 4918 *Metodik för inventering av förorenade områden (MIFO)*. Den första delen utgörs av bedömningsgrunder och innehåller en metodik för riskbedömningar. Den andra delen är en vägledning för insamling av underlagsdata. I en tredje fristående del redovisas analysmetoder (rapport 4947). Även SGI:s publikation 14 *Inventering, undersökning och riskklassning av nedlagda deponier, Information och råd* används. I dessa handlingar finns vägledningsmaterial för hur riskbedömningar ska göras.

Arbetet med riskbedömning inleds med en inventering av potentiellt förorenade områden såsom nedlagda deponier. Identifieringen innebär att hitta områden där det funnits en verksamhet som skulle kunna förorenat området. Ett identifierat potentiellt förorenat område behöver inte vara förorenat i praktiken eller komma att kräva efterbehandlingsåtgärder. Intervjuer med närboende eller personer som har verkat på platsen blir en viktig del av att lokalisera platsen och få en bild av den verksamhet som förekommit.

Därefter inträder inventeringsfasen som genomförs enligt MIFO-metodiken. MIFO Fas 1 innebär identifiering av objektet och omfattar en orienterande studie som resulterar i en första riskklassning. Underlaget utgörs oftast av arkivmaterial, intervjuer och fler platsbesök.

MIFO Fas 2 omfattar en översiktlig miljöteknisk undersökning för att undersöka områdets förutsättningar för förorenings-spridning. En provtagningsplan upprättas och provtagning genomförs. Om fas 2 visar att risken för spridning eller exponering av farliga ämnen är oacceptabelt stor behöver en huvudstudie och en åtgärdsutredning göras för att avgränsa riskområdet med stöd av en fördjupad riskbedömning. Därefter projekteras och genomförs de riskreducerande åtgärderna. Alla efterbehandlingsåtgärder behöver anmälas till tillsynsmyndigheten. När åtgärderna genomförts görs en ny riskklassning. Ansvar för att bekosta undersökningar och åtgärder kan behöva utredas inför varje fas allteftersom kunskapsläget förbättras.

I och med riskklassningen görs en bedömning av risker för människors hälsa och miljön som det förorenade området kan innebära idag och i framtiden. En riskbedömning görs som del av varje undersökningsfas. Från MIFO fas 2 och framåt behövs erfarna miljötekniska och geotekniska experter för att bedöma stabilitet, innehåll, lakning, spridning och exponeringsrisker. Arbetet sker i flera steg och efter varje steg utvärderas riskerna och behov av fortsatta undersökningar och åtgärder.

De fyra riskklassningarna är:

- Riskklass 1 - Mycket stor risk
- Riskklass 2 - Stor risk
- Riskklass 3 - Måttlig risk
- Riskklass 4 - Liten risk

För inledande identifiering och ansvarsutredning av nedlagda deponier ansvarar Södra Roslagens Miljö- och hälsoskyddsnämnd (SRMH). SRMH har inte ansvar för undersökningar utan enbart tillsynsansvaret för förorenade områden, vilket inkluderar nedlagda deponier. I sin roll kan SRMH ställa krav på ansvariga, kommunen eller annan verksamhetsutövare, att utföra undersökningar och vidta åtgärder. Tillsynsmyndigheten kan aldrig vara den ansvariga verksamhetsutövaren.

Skulle det bli aktuellt att genomföra MIFO fas 2, dvs översiktlig undersökning, fördjupad och avgränsande undersökningar, åtgärdsutredning/huvudstudie och efterbehandlingsåtgärder så utförs det av den som är ansvarig alternativt bekostas av bidrag.

Av de 7 kända nedlagda deponierna i kommunen har alla inventerats enligt MIFO fas 1 vilket innebär att man har gjort arkivstudier och platsbesök för att säkerställa att det finns ett misstänkt förorenat område och gjort en preliminär riskbedömning. Ingen av deponierna i Vaxholm har undersökts enligt fas 2. Samtliga anläggningar var nedlagda år 2000 och klassificerades då av länsstyrelsen i Stockholms län enligt Naturvårdsverkets anvisningar. De bedömdes tillhöra riskklass 4, dvs. liten risk, inga särskilda miljöskyddsåtgärder behövs för närvarande (Länsstyrelsen Stockholms län, 1993).

Dock finns enligt kommunens tillsynsmyndighet ett behov av att bedriva tillsyn på nedlagda deponier i Vaxholm genom att ställa krav på den som är ansvarig, exempelvis verksamhetsutövaren eller markägare beroende på ansvarsfrågan, att genomföra provtagning och därefter eventuella åtgärder.

1.2 Ansvarsfrågan

Det kan vara svårt att fastställa vem som är ansvarig för undersökningar och åtgärder vid en nedlagd deponi. Det är i första hand den som deponerade avfallet som ska vidta åtgärder. Om det inte går att hitta den som ansvarade för deponeringen av avfallet kan markägaren bli ansvarig för att åtgärda deponin. Vid sådana oklara förhållanden ska en ansvarsutredning göras innan krav på utredningar och åtgärder kan ställas.

När det gäller gamla, avslutade kommunala deponier ansvarar kommunerna för att undersöka dem och bedöma deras risker. För deponier som är nedlagda före 1 juli 1969 gäller samma regler som för annan förorenad mark, det vill säga att staten i vissa fall kan ta på sig kostnaden för sanering.

För äldre deponier finns det sällan uppgifter om vilket typ av avfall som har deponerats och därmed är det svårt att veta vilka typer av föroreningar som kan finnas på platsen. Generellt sett har de deponier där industriavfall deponerats en högre risk än deponier som använts för deponering av hushållsavfall.

Vid ändrad markanvändning och inför en exploatering på eller nära ett nedlagt deponiområde bör alltid en fördjupad mark- och vattenundersökning samt riskbedömning göras då detta medför en ökad risk för spridning av föroreningar och kontakt med förorenade massor.

1.3 Fortsatt arbete

Till denna avfallsplan finns mål t.o.m. 2030 framtagna samt en handlingsplan med åtgärder för de inledande åren som uppdateras löpande. Ett övergripande mål är att 2030 ska alla nedlagda deponier som kommunen har tillsyn över vara inventerade och riskklassade. SRMH ansvarar löpande under planperioden för att identifiera potentiellt förorenade områden såsom nedlagda deponier som inte varit kända tidigare samt att förelägga ansvariga att genomföra undersökningar och vidta nödvändiga åtgärder för dessa platser samt efter behov redan kända platser, se tabell 1.

För nedlagda deponier där kommunen har varit verksamhetsutövare gäller också att planen ska innehålla uppgifter om vidtagna och planerade åtgärder för att förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön. Prioriteringar sker utifrån riskklass och inför exploatering som innebär förändrad markanvändning med ökad risk för människors hälsa eller miljön. Det är viktigt att utreda vilken enhet inom kommunen som ansvarar för att tillsätta resurser för att genomföra undersökningar och åtgärder vid nedlagda deponier som kommunen ansvarar för enligt MB kap 10. Detta bör göras för de platser som redan är kända samt löpande under planperioden om nya platser skulle hittas. För de deponier där kommunen inte är verksamhetsutövare gäller att undersökningar och miljökontrollprogram upprättas på ansvarigs bekostnad.

Nedlagda, pågående eller nya deponier och mellanlagringsplatser för avfall ska inte ge negativ påverkan på grundvattnet. Behov finns av att utreda och sammanställa nuläget dvs i vilken utsträckning grundvattnet är påverkat och om spridning pågår vid respektive plats. Vid behov upprättas/fastställs ett kontrollprogram och/eller spridningsreducerande åtgärder. SRMH ansvarar för tillsynen av deponierna. Vid påvisad påverkan behövs ett löpande

kontrollprogram för mätningar och analyser för att undersöka spridning och risker över tid till dess att tillräckliga åtgärder har vidtagits. Tätande och stabiliserande åtgärder kring läckande deponier kan behövas för att minska risken för kontakt (exponering) med farliga ämnen och minska pågående spridning av farliga ämnen och omgivningspåverkan i t.ex. grundvatten, närliggande brunnar och recipienter, byggnader eller upptag i växter.

Remissversion

Tabell 1 Nedlagda deponier Vaxholms kommun.

Nr	Plats-namn deponi	Fastighets-beteckning	Objektsid (Läns-styrelsens databas)	EBH Objekts-id	Ansvarig verksamhets-utövare	Tillsynsansvar	Hanterings-metod	Avfallsslag	MIFO-fas	Undersöknings-status och riskklassning	Genomförda/planerade åtgärder
1	Engarn	Engarn 1:12			Vaxholms Stad tekniska kontor	SRMH	Deponering	Schaktmassor	1	-	
2	Tallarö	Bävern 1			Vaxholm Stad	SRMH	Deponering	Hushållsavfall, industriavfall, papper, latrin, slam	1	4	
3	Rindö-Byviken	Rindö 3:255			Stockholms Kustartilleri försvar	SRMH	Deponering	Hushållsavfall, industriavfall, grovsopor, bilar	1	4	
4	Tynningö	Tynningö 1:605			Vaxholms Stad	SRMH	Deponering	Hushållsavfall	1	4	
5	Söderkulla sundet	Vaxön 1:14			Vaxholms Stad	SRMH	Förbränning	Hushållsavfall	1	4	
6	Rindö by	Rindö 3:238			Nils Lundin	SRMH	Deponering	Grovsten	1	4	
7	Söderby gård	Bogesund 1:1, 4:1, m.fl.			Thomas Lif	SRMH	Deponering	Uppgift saknas	1	4	